

OnderWijsTijd

Zorg en innovatie op school

JRG. 2 // DRIEMAANDELIJKS // JANUARI-MAART 2022 // NR. 1

LIST-lezen en begripd lezen

De dwangstoornis

Motiveren van hoogbegaafde leerlingen

Reageren op destructief gedrag van leerlingen

Leren lezen met plezier

LeesInterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak (LIST)

Dagelijks lezen heeft een grote invloed op woordenschat, taalontwikkeling en succes op school en in de maatschappij. Leesmotivatie is een essentiële motor voor leesontwikkeling en blijkt tevens een belangrijke voorspeller van onder andere opleidingsniveau en professioneel succes. Onder andere deze kennis vormde de aanleiding om het LIST-programma te ontwikkelen.

Functionele geletterdheid

LIST, dat staat voor 'LeesInterventie-project voor Scholen met een Totaalaanpak', is een integraal schoolverbeteringsproject gericht op het verbeteren van de leesresultaten en is al sinds 2008 een groot succes. De methodiek is bedoeld voor scholen (po, (v)so en pro) die streven naar functionele geletterdheid voor alle leerlingen en die hun leraren de kans willen bieden om kennis en vaardigheden op het gebied van leesonderwijs te vergroten.

- LIST voor kleuters werkt consequent op een geïntegreerde manier met brede, essentiële thema's waarbij kwalitatief goede prentenboeken een hoofdrol spelen.
- LIST aanvankelijk lezen werkt met een programma waar naast instructie van letters en leeshandeling vanaf het begin functionele en motiverende lees- en schrijfopdrachten onderdeel uitmaken. Uit de methode wordt alleen gebruikt wat ten dienste staat van het leren lezen.
- LIST bereikt vloeiend lezen doordat de leerlingen leeftijdsadequate boeken lezen. Er wordt dus geen methode voor voortgezet technisch lezen gebruikt. Leerlingen lezen in eerste instantie hardop, in een duo of met een tutor (hommel-lezen). Zodra het kan, gaat een leerling stillezen. Praten over boeken (zoals tijdens de boekenbabbel) vormt een belangrijk element.

Het rapport 'Lezen, lezen, lezen! Achtergrond en evaluatie van het LeesInterventie-project voor Scholen met een

Oefenen zonder plezier, zingeving
en gevoel van competentie is gedoemd te mislukken.

Het LIST-programma is sinds zijn start al door vele scholen in Nederland en Vlaanderen succesvol geïmplementeerd. In LIST wordt gewerkt met concrete, hoge, maar realistische doelen voor alle leerlingen. Het programma bestaat uit afzonderlijke aanpakken voor kleuters, aanvankelijk lezen en voortgezet lezen:

Totaalaanpak (LIST)' (Houtveen, Brokamp & Smits, 2012) beschrijft dat aan het einde van de basisschool minder dan 1% van de leerlingen met een onvoldoende leesniveau de school verlaat. Het LIST-programma, de theoretische achtergronden en de cyclische benadering voor aanvankelijk en vloeiend lezen zijn ook uitgebreid beschreven in

het rapport 'Doelgericht werken van opbrengsten. Tweede herziene versie' (Houtveen, Brokamp & Kunst, 2019).

Duurzaam implementeren

Het opleidingscentrum speciale onderwijszorg van Fontys Hogescholen is een van de instituten die aan de wieg van het programma heeft gestaan. Tientallen scholen worden door professionals van het opleidingscentrum bij de gehele of gedeeltelijke implementatie van LIST begeleid. Na inventarisatie weten we dat LIST-scholen, ook na de implementatie, de kwaliteit van het leesonderwijs willen vasthouden. Zij willen de kennis over lezen up-to-date houden en vinden het belangrijk om praktijkervaringen uit te wisselen. Sinds 2019 is daarom voor LIST-scholen een netwerk actief in de vorm van een kwaliteitskring.¹ Vier leesspecialisten van die scholen vertellen hun ervaring met LIST.

De schoolbibliotheek als motivatiebron om te lezen

Met plezier van leren om te lezen naar lezen om te leren

Chantal van de Worp

Al jaren neemt de zorg over het dalende niveau van geletterdheid in Nederland toe (2020). Scholen oefenen hard om leerlingen voldoende te leren lezen. Oefenen zonder plezier, zingeving en gevoel van competentie is echter gedoemd te mislukken. Uit onderzoek van Stichting Lezen (2021) blijkt dat leesplezier vaak afneemt in de loop van de basisschool.

In 2013 kregen we bericht van de gemeente dat de bibliotheken in de kleinere dorpskernen gingen sluiten en zij graag met ons naar mogelijkheden wilden kijken voor een 'Bieb op School'. Dit hebben we natuurlijk met beide handen aangegrepen en samen met de medewerkers van de bibliotheek creëerden we een nieuwe, mooie plek in de school waar kinderen boeken voor op school en voor thuis kunnen lenen. Met de komst van de bibliotheek is ons leesonderwijs stap voor stap veranderd.

Samen met twee andere collega's volgden we de cursus 'Open Boek' van Jos Walta. Hier werd de grote stap richting leesmotivatie gezet. We inspireerden het team met leesactiviteiten en iedereen zag het belang van iedere dag lezen in een zelfgekozen boek in. Het was een rustmoment in de hele school en de bibliotheek draaide op volle toeren.

In De Springdonk is ieder kind uniek

Openbare basisschool De Springdonk in Susteren is een plek waar mensen elkaar ontmoeten, om van en met elkaar te leren. Met respect voor ieders eigenheid, ieders mening of overtuiging. Een plek waar verschillen tussen mensen gekoesterd worden.

In De Springdonk staat de ontwikkeling van ieder kind centraal. Kinderen, school en ouders werken samen om ervoor te zorgen dat ieder kind zich kan ontwikkelen naar zijn of haar eigen mogelijkheden. We dagen kinderen uit zich breed te ontwikkelen tot zelfstandige mensen die weten wat ze kunnen en willen; die open staan voor de wereld om hen heen en er actief deel van uitmaken; die hun creativiteit en creatief denken inzetten in de wereld nu en in de toekomst; die goed zorgen voor zichzelf, de ander en de omgeving. Ieder kind is daarin uniek!

Leesmotivatie

Hierdoor werd het verschil met onze methode voor voortgezet technisch lezen meteen een stuk groter. Het was een methode die uitgegeven was in een jaartal waarbij je goed moest kijken of de spelling nog wel klopte en de woorden nog wel gebruikt werden: 'Juf, wat zijn een cassettebandje en een walkman eigenlijk?' Maar goed, vooral de motivatie die we zagen tijdens het lezen in de zelfgekozen boeken in tegenstelling tot in deze methodeboeken was enorm. Daarnaast vroeg de organisatie ook een heleboel om in al deze niveauboekjes instructie te kunnen geven en de leerlingen erna gericht bezig te houden met dat wat ertoe deed.

Leesspecialist

Ik volgde de opleiding tot leesspecialist en mijn onderzoeksvraag was vrij simpel:

Welke methode voor voortgezet technisch lezen past bij onze visie in De Springdonk, leert onze kinderen lezen met plezier en breidt dit uit naar lezen met begrip?

Met het team hadden we vooraf bepaald waar volgens ons deze methode aan moest voldoen. Wat heel fijn was, was dat het hele team leesplezier als een héél belangrijk item zag. Tijdens deze zoektocht verdiepte ik me in alles wat er op de markt aanwezig was en presenteerde ik de kanshebbers aan het team. Eensgezind kozen we op het einde van het schooljaar voor LIST. Met Anja van Schijndel, projectbegeleider vanuit Fontys OSO, hadden we al contact

gelegd en ook haar enthousiasme werkte aanstekelijk. Dit resulteerde erin dat Anja nog vóór de zomervakantie de eerste teambijeenkomst voor voortgezet technisch lezen kwam geven zodat we in het nieuwe schooljaar meteen van start konden gaan. Het hele team was hierbij aanwezig. Organisatorisch zorgden we ervoor dat we met z'n allen na de grote pauze LIST op het programma hadden staan zodat we gebruik konden maken van tutoeren uit de bovenbouw, evenredige groepen konden maken en stil-leesgroepen konden formeren.

LIST-lezen

Wat er na de zomervakantie gebeurde, was fantastisch. De bieb draaide op volle toeren, want iedere leerling moest minimaal twee boeken hebben voor tijdens het LIST-lezen. Er werden meer boeken dan ooit uitgelezen, want de leerlingen hadden nog nooit zoveel tijd gehad op school om te lezen in deze zelfgekozen boeken. Leerkrachten maakten kennis met nieuwe boeken en gaandeweg het schooljaar leerden we steeds beter hoe we goede boekenbabbels konden maken. Iedere dag voorlezen t/m groep 8 zien we als een hele grote meerwaarde. Ook nam Anja ons mee naar wat we konden betekenen voor leerlingen waarvoor dit basisaanbod, ook wel laag 1 genoemd, niet voldoende was. Wat we hoopten te zien, lukte al vrij snel: het leesplezier groeide en de resultaten groeiden in de loop van de tijd mee! Wel blijven er natuurlijk nog altijd kinderen die wat meer nodig hebben om dit plezier te krijgen en bij wie dit nooit uit zichzelf komen gaat. Dát zijn de leerlingen die we bij het kiezen van boeken extra proberen te helpen.

schooljaar startten we ook daar. We leerden zelf kritisch te kijken naar de methode die er lag en te bepalen wat er écht toe deed voor het leesonderwijs.

Na dit intensieve schooljaar waar wij als leerkrachten – en de leerlingen met ons! – gegroeid waren, gunden we dit de leerlingen van groep 1-2 ook. Zo bleef Anja nog een tijdje met ons meekijken en scherpten we ons leesonderwijs in

De bieb draaide op volle toeren, er werden meer boeken dan ooit uitgelezen.

Voorbereidend en aanvankelijk lezen

Terwijl we nog bezig waren met de cursus voor voortgezet technisch lezen, merkten we dat we ook heel graag op de LIST-manier het groep 3-aanbod wilden vormgeven. Met Anja verkenden we de mogelijkheden en in datzelfde

de kleutergroepen nog wat meer aan. Er waren overeenkomsten met wat we al deden, maar we leerden zien hoe goed het is om een verhaal vaker voor te lezen, de platen in te scannen op het digibord, een zin uit het boek te gebruiken om te leren schrijven en de meerwaarde van de inzet van alfabetboeken.

Binnen onze stichting waren we de eerste 'LIST-school'. Ons enthousiasme wordt nog altijd uitgedragen naar de scholen in onze regio en regelmatig hebben we scholen op bezoek (tegenwoordig ook digitaal) die eens met ons mee willen kijken. We vinden het super om te zien dat andere scholen hun leerlingen deze methodiek ook gunnen en hopen dat we op deze manier samen ervoor kunnen zorgen dat we de leesmotivatie bij héél veel leerlingen kunnen laten groeien.

Chantal van de Worp is groepsleerkracht en leesspecialist op OBS De Springdonk in Susteren.